

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE LITERE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

Tragedie și speranță: literatura americană după 9/11

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător științific:

Doctorand: Ilaș L. Constantin

prof. univ dr. Albu Rodica

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

Tragedy and Hope : American Literature After 9/11

Doctorand: Ilaș L. Constantin

Coordonator științific: Prof. univ. dr. Rodica Albu

Anunț

La data de 02 iunie 2021, ora 13, pe platforma ZOOM, drd Ilaș Constantin susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul “Tragedy and Hope: American Literature After 9/11”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie. Link-ul ședinței este următorul:

<https://us05web.zoom.us/j/82572417902?pwd=b1drS3l4Vk8vaDFJQnNaZGVGOFFyZz09>

Passcode: rZuQ18

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

- Prof. Univ. Dr. **Rodica DIMITRIU**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”

din Iași

Conducător științific:

- Prof. Univ. Dr. **Rodica ALBU**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”

din Iași

Referenți:

- Prof. Univ. Dr. **Odette BLUMENFELD**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”

din Iași

- Prof. Univ. Dr. **Michaela MUDURE**, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca
- Conf. Univ. Dr. **Sabina Maria DRAGA-ALEXANDRU**, Universitatea București

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere.

Cuprinsul tezei:

Preliminarii.....	4
Argument, metode și structură.....	5
Capitolul 1. Abordări anterioare ale temei	10
1.1 Atacurile din 11 Septembrie, 2001, traumă culturală.....	10
1.2 Efectele 9/11 asupra literaturii și culturii americane: romanul, poezia, teatrul.....	24
Capitolul 2. Romanul american după 9/11.....	34
2.1. Reprezentări ale traumei în romanul american.....	36
2.2. Dezorientare și traumă în <i>The Falling Man</i> , de Don DeLillo.....	39
2.3. <i>The Zero</i> , de Jess Walter: o critică a capitalismului American după 9/11.....	49
2.4. Traume transgeneraționale în <i>Extremely Loud and Incredibly Close</i> , de Jonathan Safran Foer.....	58
2.5. Condiția imigrantului în <i>Harbor</i> , de Lorraine Adams.....	67
2.6. Concluzii.....	75
Chapter 3. Teatrul american după. 9/11.....	78
3.1. Influența mass-media asupra publicului și a războiului din Irak.....	79
3.2. Teatrul 9/11: caracteristici și inovații.....	88
3.3. Compasiune și eroism în <i>The Guys</i> , de Anne Nelson.....	94
3.4. O critică a politicii contemporane americane în <i>Stuff Happens</i> , de David Hare.....	101
3.5. Islamofobie și rasism în <i>Back of the Throat</i> , de Youssef El-Guindi.....	108
3.6. Incursiuni în mintea teroristului: <i>Three Nights in Prague</i> , de Allan Havis.....	117
3.7. Concluzii.....	125
Chapter 4. Poezia Americană după 9/11.....	126
4.1. Corpusul de poeme: trei mari antologii.....	130
4.2. <i>Poets of New York: Poetry After 9/11</i>	136
4.3. <i>An Eye for an Eye Makes the Whole World Blind: Poets on 9/11</i>	157
4.4. <i>September 11, 2001: American Writers Respond</i>	171

4.5. Concluzii.....	182
Încheiere.....	183
Bibliografie.....	186
Surse principale.....	186
Surse secundare.....	187

Rezumat:

Am ales acest subiect deoarece doream să îmi intemeiez cercetarea pe un eveniment recent, de importanță globală, dar care să se lege în același timp de partea literară și culturală a Statelor Unite ale Americii. Fiind proaspăt absolvent al masteratului de studii americane al UAIC Iași, și având și privilegiul să discut cu niște profesori americani deosebiți, veniți în România cu un schimb de experiențe, am fost îndrumat spre această nișă. Am ales titlul *Tragedy and Hope* pentru că doream ca acesta să reflecte atitudinile americane în perioada imediat următoare lui 11 septembrie 2001.

Înainte de a începe o scurtă analiză a celor mai reprezentative texte, trebuie menționat că această literatură este o nișă neobișnuită în canonul literar american. Deși a fost studiată destul de temeinic în primii ani de după atentate, a căzut oarecum în desuetudine în al doilea deceniu al secolului 21. Din rațiuni evidente, mulți cercetători americani au vrut să lase în urmă tragicul eveniment. Acest lucru mi-a permis o libertate mai mare în dezvoltarea propriei cercetări. Dezavantajul a fost că am găsit cu mare dificultate o bibliografie adecvată. Teza este structurată în trei capitole mari, fiecare dedicat uneia dintre laturile literaturii Americane: roman, teatru, poezie. La acestea se adaugă, pe lângă argumente și concluzii, un capitol inițial în care elaborez metodele de cercetare și prezint contribuțiile aduse subiectului de alți cercetători. Consensul în lumea studiilor culturale americane este că septembrie 11, 2001 a fost o traumă culturală de proporții, având numeroase efecte asupra vieții americanilor de rând. Conceptul de traumă culturală se referă la un eveniment de proporții, dezastruos, unic prin felul în care se manifestă. O parte din capitolul introductiv este dedicată explicării acestui concept și comparării lui cu alte evenimente de aceeași natură. Ce este interesant aici este că, în panoplia traumelor culturale pe care le-a avut de îndurat omenirea, 9/11 este unic prin mai multe elemente. Locul în sine are o importanță deosebită, având în vedere faptul că a fost vizat New York-ul, un important simbol al prosperității și puterii americane. Faptul că atacurile s-au întâmplat extraordinar de repede, într-o manieră spectaculoasă, de film apocaliptic, au adăugat la unicitatea acestei traume culturale. Nu în ultimul rând, acest eveniment a fost primul atac cu adevărat reușit de către o putere străină în inima statului american. Toți acești factori cumulați au dus la niște consecințe nemaivăzute până în acel moment în istoria americană.

O traumă culturală aduce întotdeauna mutații vizibile unei națiuni sau culturi, ce pot fi văzute în literatură, politică, cultură și în mentalitatea generală a oamenilor. Întrucât nu sunt sociolog sau specialist în studii politice, am ales să explorez mutațiile din literatură. Am menționat, însă, în acest capitol introductiv, și o parte dintre schimbările de mentalitate ale oamenilor. Un alt lucru pe care l-am analizat în acest capitol este și legătura strânsă dintre această literatură și evenimentele care i-au dat naștere. Spre deosebire de vasta majoritate a literaturii postmoderniste, scrierile 9/11 sunt legate strâns de evenimente concrete, și de

națiunea care a trebuit să le îndure. Prin urmare, multe dintre aceste scrieri au un scop etic, fie el cathartic sau educațional. De aceea am analizat părerile mai multor cercetători legate de etica narativă al acestui tip de literatură. Un lucru foarte important de menționat este că cele mai reușite opere din această perioadă încearcă să arate cititorului că moralitatea și etica sunt concepte complicate, și e dificil să împarți lumea în tabere clare, așa cum au făcut-o, cu destul de mult zel, mass-media și guvernul republican aflat atunci la putere. Aproape toată literatura scrisă în jurul a 9/11 critică deciziile pripite ale liderilor americani din acea perioadă vis-a-vis de un răspuns militar iminent, precum și de implementarea a Patriot Act, un proiect de lege care permitea spionarea asupra propriilor cetățeni din motive de securitate. O parte dintre operele analizate sunt revoluționare, și critică foarte nemilos deciziile liderilor americani din acea perioadă. Literatura legată de 9/11 este, într-o proporție semnificativă, anti-sistem, alegând să meargă contra curentului impus de narativa mass-mediei și a politicienilor.

De asemenea, am dedicat un subcapitol pentru o analiză sumară, introductivă a celor mai majore schimbări din literatura americană a perioadei respective. La poezie se remarcă, în special pe spațiul New York, o veritabilă avalanșă de texte de tot felul, scrise de oameni din toate păturile sociale. Scopul lor a fost evident unul cathartic, ca un fel de supapă pentru eliberarea emoțiilor de nestăvilit care în mod sigur au fost resimțite de foarte mulți în acea zi. În acest ocean de versuri se remarcă însă o tendință de antologizare a celor mai bune dintre texte. S-a observat, în primii ani după atacuri, o dorință foarte acerbă de a cataloga și unifica imensul număr de texte, în special poezii, scris ca răspuns la 9/11. New York are o antologie proprie, *Poets of New York: Poetry After 9/11*, alcătuită doar din textele poezilor care au locuit în metropolă. Se remarcă în special prin îndemnuri la colaborarea în comunitate, pentru depășirea situației curente și construirea unui viitor mai bun. Pe lângă asta, conține și poeme didactice, comice și satirice. De asemenea, se mai remarcă o antologie a poezilor de pe coasta de vest, în special din San Francisco și Los Angeles, cu un titlu foarte sugestiv: *An Eye for an Eye Makes the Whole World Blind: Poets on 9/11*. Acești poeți sunt renumiți pentru atitudinile lor revoluționare, puternic influențate de ideologia marxistă, precum și pentru atitudinile lor vehemente anti-sistem. În final, avem și o antologie generală, frumos echilibrată, cu ecouri transcendentaliste, ce conține texte din întregul spațiu american, intitulată *September 11, 2001: American Writers Respond*. Întrucât, cronologic, această antologie a fost printre primele răspunsuri literare la tragedie, se poate considera că textele de aici sunt cele mai autentice expresii ale tumultului emoțional resimțit de cetățenii americani după tragedie.

În teatru putem observa, într-o manieră nu foarte diferită de ceea ce s-a întâmplat cu câteva decenii în urmă, în timpul războiului din Vietnam, critica din ce în ce mai acidă a războiului, precum și a incompetenței politicienilor americani pe scena globală. Unii dramaturgi au decis să se dedice elogierii celor care au trebuit să intervină la fața locului pe 9/11, pe când alții s-au concentrat pe rasismul și

abuzurile comise împotriva anumitor minorități sau etnii în climatul tensionat de după atacuri. Avem, de asemenea, în spiritul tradiției teatrului american, și unele piese experimentale și controversate care nu au fost primite cu căldură de o parte a publicului american. Nu în ultimul rând, romanul prezintă cea mai mare varietate de teme și de texte, de la bildungsroman la satiră la texte jurnalistice despre atrocitățile din Orientul Mijlociu. Dintre romane, le-am ales pe cele care respectă principiile etice menționate în primul capitol. Pe scurt, am ales textele care se detașează de narativa pro-război a mass-mediei, precum și de rasismul prezent după 9/11. De asemenea, le-am ales pe cele care au integralizat corespunzător atmosfera de după 9/11 în structura lor și a personajelor. Nu au fost luate în considerare textele care au redus importanța acestei atmosfere, transformând-o într-un simplu element de fundal pe care autorul să își poată expune planul narativ.

Primul roman analizat este *The Falling Man*, de Don DeLillo. Este unul dintre cele mai renumite romane legate de 9/11, în special datorită titlului care face referire la o poză faimoasă din ziua atacurilor. Cartea are o structură eliptică, iar narațiunea nu este deloc liniară. Cititorul întâlnește adesea spații goale (gaps), și salturi în timp ce nu au sens, iar tonul sec al autorului adaugă și mai mult la sentimentul de dezorientare. Romanul urmărește parcursul a unui cuplu de cetățeni americani ce încearcă să își refacă viețile după 9/11, dar acest lucru nu mai pare posibil. Toate lucrurile ce le aduceau bucurie în trecut acum nu mai au nici un efect. Ce ne-a frapat la această carte este faptul că nimic nu pare să miște în vreun fel narațiunea. Deși viața merge înainte și se întâmplă constant lucruri, personajele răspund la ele robotic, fără sens, ca niște oameni aflați în stare de șoc. Keith, personajul principal, trece prin multe lucruri: își înșală nevasta cu o supraviețuitoare a 9/11, devine campion la poker, încearcă să își rezolve problemele din familie, și începe o bătaie cu un necunoscut. Nimic din acestea nu îl scoate însă din apatie. Deși DeLillo a fost criticat dur pentru această stagnare a firului narativ și această rigiditate a personajelor, considerăm că a fost cu intenție. Această atmosferă de confuzie, de renunțare, de apatie, combinată cu imposibilitatea de a găsi bucurie în activitățile de zi cu zi este foarte reprezentativă pentru starea mentală a americanilor ce au fost martori la cel mai sângeros atac întreprins vreodată de o organizație teroristă pe teritoriul SUA. DeLillo ne oferă însă o porțiță de scăpare din această atmosferă opresivă, prin prezența unui personaj pe nume Janiak. Acest artist apare recurent de-a lungul romanului, în poziția de falling man, atârnat ori de un felinar, ori de un balcon al vreunui hotel. Prezența lui adună mereu mulțimi mari de oameni care contemplează în liniște. Această artă neobișnuită are un efect cathartic și este modul autorului de a ne spune că arta vindecă chiar și în cele mai traumatizante situații, deși artistul își rănește permanent coloana vertebrală ca urmare a demonstrațiilor. Interesant în roman este și prezența celor care au deturnat avioanele, deși nu este nici o urmă de fanatism religios în atitudinea lor. Teroriștii lui DeLillo

urăsc occidentul din rațiuni economice și culturale, realizând cât de exploatată și jignită este lumea lor de dragul profitului capitalist.

Al doilea roman ales, *The Zero* de Jess Walter este una dintre cele mai elocvente satire a exploatării capitaliste, precum și a ipocriziei statului american în persecutarea propriilor cetățeni. Se aseamănă cu *The Falling Man* într-un singur aspect, cel al structurii narative dezordonate și eliptice. Personajul principal este un polițist bine intenționat pe nume Remy, erou supraviețuitor al 9/11. Acesta este recrutat de o variantă satirică a CIA-ului, al cărui unic scop este să pară cât mai preocupat cu prinderea unor răufăcători imaginari. Aceștia se lansează în misiuni ridicole, lipsite de sens dar groaznic de costisitoare, cum ar fi lipirea tuturor bucăților de hârtie culese din ruinele 9/11 în speranța de a găsi explicații pentru atacuri. Remy contribuie și mai mult la ridicolul situației prin faptul că de cele mai multe ori el habar nu are ce se întâmplă. El este arhetipul cetățeanului cinstit și bine intenționat care este manipulat fără scrupule și folosit de șefi pentru propriile lor scopuri. Când își întreabă serios superiorii despre ce ar trebui să facă, aceștia cred că glumește și nu îl lămuresc cu nimic. Partea întunecată al acestei pseudo CIA este că ajunge să răpească și să tortureze cetățeni sau imigranți ilegali de origine arabă în căutarea unui țap ispășitor. De asemenea, asociația își folosește influența pentru a îmbogăți o mulțime de speculanți imobiliari ce doresc să facă bani de pe urma tragediei 9/11. Totul este reciclat de această mașinărie capitalistă. Oțelul turnurilor gemene este vândut mafiei pentru profit, apartamentele din jurul 9/11 sunt date politicianilor cu bani pentru a-și impresiona amantele și prietenii. Pe măsură ce romanul avansează, se conturează o diferență din ce în ce mai mare între oamenii de rând cu intenții bune, cum este Remy, și monștrii din vârf obsedați de bani și de putere. Din nefericire, cei din urmă își duc planul la final, înscenând niște atacuri ridicole în care membrii asociației ajung să se împuște între ei, pentru că teroriștii pe care trebuiau să îi aresteze nici nu existau. Bineînțeles, aceștia iau o sumă mare de bani ca răsplată pentru o misiune bine îndeplinită. Jess Walter ne arată că în atmosfera turbulentă de după 9/11 nu toată lumea este preocupată cu reconstruirea și jelirea. În mod tragic, agențiile și serviciile sunt mai preocupate să își umple buzunarele, iar oamenii bine intenționați ca Remy îi ajută fără să vrea.

Al treilea roman analizat este scris de unul dintre cei mai prodigioși tineri romancierii ai anilor 2000, Jonathan Safran Foer. Debutând la 25 de ani cu un roman îndrăzneț despre ororile holocaustului, publică ulterior *Extremely Loud and Incredibly Close*. Acest roman, aclamat pentru complexitatea structurii sale narative, detaliază în principal povestea unui băiat care își pierde tatăl în ziua atacurilor. Trauma băiatului este profundă și marcată de regret, pentru că în ziua atacurilor tatăl lui îi trimisese mai multe mesaje vocale, spunându-i că totul va fi bine, iar el nu avusese curaj să ridice receptorul. Ulterior, găsește un plic de la tatăl său, ascuns într-o vază, cu un indiciu scris: numele Black. Această descoperire îl motivează să descopere exact ce dorea tatăl său de la el și să își depășească regretele. Băiatul, pe nume Oskar Schell,

pleacă într-o călătorie inițiată prin vastele cartiere ale New Yorkului, încercând să îl descopere pe misteriosul Black. Din această perspectivă, textul merge pe liniile clasice ale unui bildungsroman, și nu ar fi fost luat în considerare de autorul tezei dacă lucrurile s-ar fi limitat doar la asta. Ce este remarcabil la acest text este prezența unei alte linii narrative, cea a bunicului lui Oskar, un om care a trecut prin traume asemănătoare. Bătrânul este supraviețuitor al bombardării Dresdenului de către aliați, unde și-a pierdut prima soție împreună cu copilul ei nenăscut. Scenele atacului sunt apocaliptice, viscerale, de o intensitate deosebită a limbajului, și explică comportamentul ciudat al bunicului. Acesta nu poate vorbi, și poate comunica doar prin mesaje scrise și gesturi, semne tipice de stres posttraumatic. Aici se află și inovația lui Foer: acesta descentralizează trauma, o scoate din sânul Americii. Una dintre principalele critici aduse literaturii americane legate de 9/11 este că se concentrează exclusiv pe SUA, uitând aproape accidental toate celelalte traume din lume, multe existând datorită intervențiilor militare americane. Foer adoptă o versiune mai echilibrată și arată cititorilor că toată omenirea suferă, nu doar oamenii din Statele Unite, și că ororile războiului sunt o realitate zilnică pentru unii. Traumele și suferințele familiei Schell se rezolvă doar în momentul când toți trei (bunicul, tatăl decedat și fiul) se află în același loc. Toți au trecut prin traume, nu toți au supraviețuit, dar doar împreună reușesc le depășesc. Este o deturnare inovativă a liniei de bildungsroman, adaptată contextului traumei 9/11 și legată de alte traume istorice pe fire narrative multiple. Mai mult, îndeamnă la unitate și la colaborare între generații și între națiuni ca unică soluție pentru rezolvarea numeroaselor traume ale istoriei.

Ultimul roman analizat în acest capitol este și cel mai ancorat în realitate, deoarece conține material jurnalistic, adunat chiar de autoare în timpul perindărilor acesteia prin Algeria în timpul războiului civil. Lorraine Adams este singurul autor discutat în această teză care este și jurnalist, și romancier. Denumit *Harbor*, cartea se concentrează pe viețile unora dintre cele mai mari victime indirecte ale dezastrului de pe 11 septembrie: imigranți ilegali de origine arabă, fugiți din haosul țării în care s-au născut în căutarea unui început nou în SUA. Titlul este foarte sugestiv, deoarece portul marchează și începutul, și sfârșitul călătoriei de 50 de zile a personajului principal, Aziz, aflat ilegal la bordul unui tanc petrolier. Ajuns în SUA, picioarele lui sunt atât de rănite încât nu poate sta în picioare sau merge prea mult. Este reperat rapid de un grup de egipteni special puși să îi ajute pe nou-veniții de acest fel. Viața lui în America este dificilă, deoarece este silit să lucreze la negru, pe bani puțini, și să se ferească de autorități. În contrast cu capitolele ce se desfășoară în America, avem un fir narativ secundar ce detaliază scene din viața lui Aziz în Algeria, țara lui de origine, și toate evenimentele care l-au silit să fugă. În aceste capitole se află cele mai sângeroase și violente detalii pe care le-am întâlnit oriunde în literatura legată de 9/11: întregi sate masacrate, femei decapitate cu lopeți, violuri și tot felul de atentate teroriste. Cel mai șocant element aici este faptul că nici cititorul, nici Aziz, nici autoarea nu știu niciodată clar cine deține adevărul. Peste tot e

plin de propagandă, și din partea rebelilor și din partea guvernului, iar oamenii nu știu în cine să aibă încredere și sfârșesc adesea groaznic. Aceste părți ale romanului ne arată cât de greu este să cunoști adevărul ca om de rând într-un război civil. Aziz schimbă mai multe tabere de-a lungul perindării sale prin Algeria, dar o face mereu pentru supraviețuire, niciodată din considerente ideologice. Aici se află punctul forte al romanului, mai ales când cititorul este conștient că aceste scene groaznice au o bază în realitate, în investigațiile jurnalistice ale autoarei. Când realizăm prin ce au trecut unii din acești oameni în țările lor natale datorită lăcomiei occidentului (războiul civil din Algeria a fost în principal orchestrat de francezi), suntem mult mai puțini dispuși să îi judecăm cu asprime. Din nefericire, securitatea americană nu împărtășește aceste sentimente: Aziz este eventual prins, acuzat de terorism, iar finalul romanului sugerează că va fi deportat înapoi în Algeria, unde îl așteaptă o moarte sigură. Acest lucru se întâmplă la scurt timp după ce acesta își achită, cinstit, toate datoriile față de oamenii care l-au ajutat să se pună pe picioare în SUA în primele zile, o ironie cruntă și o imagine perfectă a nedreptății și a rasismului nejustificat în climatul tensionat de după 9/11. Adams ne prezintă o realitate crudă și violentă cu care occidentalii nu s-au confruntat de foarte mult timp, și ne atenționează să nu îi judecăm prea aspru pe acești oameni fugiți din țările lor. Chiar dacă sunt ilegal veniți, nu le știm povestea și nici nu am trecut prin ce au trecut ei.

În capitolul dedicat teatrului am ales piesele pe mai multe criterii. Din punctul de vedere al criticii sociale și politice, teatrul american este la înălțime, ca de obicei. Temele principale sunt, în linii mari, aceleași ca la roman: ipocrizia serviciilor care își abuzează proprii cetățeni, elogierea victimelor și supraviețuitorilor și critica adusă politicianilor. Este important de menționat că în acest capitol avem și un autor britanic, David Hare, cu una dintre cele mai bune satire politice despre deciziile luate de guvernul republican legat de războiul din Irak. Titlul piesei, *Stuff Happens*, este un fragment din răspunsul dat de Donald Rumsfeld, secretarul apărării din perioada lui George W. Bush, legat de jefuirea și distrugerea Bagdadului de americani. Dramaturgul ne arată adeseori ce se întâmplă în spatele ușilor închise, la masa de negocieri. Aceste scene sunt amuzante prin ridicolul lor, dar și șocante prin felul dezinvolt în care Bush și apropiații săi împing din ce în ce mai persistent ideea de a merge la război. Singurul om care se opune este, în mod ironic, și singurul din acel grup care a luptat într-un război adevărat: maiorul Powell este veteran al războiului din Vietnam. Cel mai savuros personaj este însă chiar George G. Bush, care uimește constant prin încăpățânarea și duplicitatea sa. De la început până la sfârșit, scopul lui este unul singur: să meargă la război. Ușurința cu care amestecă concepte radical diferite, felul în care vorbește de război total într-o frază pentru ca apoi să povestească despre ce cină creștină a avut cu familia de ziua recunoștinței, șochează și amuză în același timp. Este prototipul perfect al politicianului psihopat. Minte ca un expert, se eschivează, face pe naivul, apoi pe brutalul, orice pentru a-și obtine scopul. Felul în care îl manipulează

pe Tony Blair să îi facă jocurile în spațiul Uniunii Europene este atât hilar, cât și înfricoșător. Oamenii din jurul lui, cu excepția lui Powell și, mai târziu, a unui ambasador francez bine intenționat, sunt doar niște marionete care îi cântă în strună. Meritul acestei satire politice este felul în care își pune audiența pe gânduri. Este oare posibil ca oamenii din vârf să fie chiar atât de corupți, lipsiți de suflet și incompetenți? Fără îndoială, mulți oameni care au părăsit teatrul după lăsarea cortinei au plecat contemplând aceeași întrebare. Hare necesită însă o audiență inteligentă și capabilă. Piesa este lungă, complexă, și destul de dificil de urmărit din cauza numărului mare de detalii și personaje.

Nu tot teatrul scris după 9/11 s-a concentrat strict pe politicieni și incompetența lor. Unii dramaturgi au ales teme mai domestice, cum ar fi elogierea victimelor și eroilor. O piesă foarte emoționantă, și una dintre cele mai populare din teatrul american de după 9/11 este *The Guys*, compusă de Anne Nelson. Titlul este foarte sugestiv, pentru că în această piesă sunt prezenți doar oameni de rând, și se arată cum aceștia pot deveni eroi prin sacrificiile pe care le fac pentru alții. Inspirată din confesiunile pompierilor care au intervenit în turnurile gemene în ziua atacurilor, este o piesă simplă și foarte încărcată emoțional. Poate fi considerată un elogiu, mascat într-un schimb de replici dintre o jurnalistă și liderul pompierilor în cauză. Acesta vorbește despre fiecare dintre membrii echipei sale care au decedat în ziua atacurilor, sacrificându-se cu speranța ca vor putea salva niște vieți. Fiecare dintre personajele enumerate este arhetipal: este prezent proaspătul recruta inocent care moare tragic în prima misiune, veteranul iubit de toți, familistul disciplinat, și inventatorul care le îmbunătățește echipamentul fără să ceară nimic în schimb. Pe măsură ce piesa avansează, șeful pompierilor, care își începuse discursul într-o stare emoțională vizibil instabilă, bâlbâit și nesigur pe el, începe să își revină încetul cu încetul pe măsură ce se deschide în fața jurnalistei. Ea, însă, devine tot mai instabilă pe măsură ce aude povestea fiecăruia dintre pompieri. Spre final, cedează psihic iar piesa se încheie abrupt, fără să aflăm despre toată echipa. Mesajul este clar pentru audiență: 9/11 este o povară enormă, și este nevoie de ajutorul comunității și de sacrificii pentru a-l depăși. Această piesă este puternică din punct de vedere cathartic, permițând audienței să se identifice emoțional cu niște oameni curajoși care s-au sacrificat de dragul compatrioților lor. Patriotismul și sacrificiul de sine sunt teme care au rezistat și în timpul 9/11, ca reprezentări ale mentalității americane.

În repertoriul literar legat de 9/11 apare și o categorie etnică care până atunci a fost mai mult sau mai puțin ignorată de criticii americani: cetățeni americani de etnie arabă. Youssef El-Guindi este un exemplu de dramaturg talentat, cu rădăcini în Egipt dar cu cetățenie americană, al cărui opere au fost descoperite cu entuziasm în anii de după atacuri. Deși a publicat mai multe piese de teatru de succes, am ales să ne concentrăm pe *Back of the Throat*, deoarece abordează cu foarte mult tact o temă dificilă legată de 9/11: abuzurile serviciilor secrete împotriva propriilor cetățeni, pe considerente etnice și rasiale. Nu este necunoscut faptul că o mulțime de cetățeni americani de etnie arabă au fost ținuți sub lupă, discriminați și

abuzati în climatul tensionat de după 9/11. *Back of the Throat* este o piesă de teatru violentă și controversată, cu tonuri kafkiene, detaliind abuzurile a doi agenți ai serviciilor împotriva unui scriitor american de etnie arabă. Personajul principal este cetățean american cu acte în regulă, și niciodată nu a fost implicat în ilegalități. Fiind de etnie arabă, însă, este vizitat de doi agenți secreți care încep să îl interogheze pentru suspiciuni de terorism. Deși la început atât audiența cât și personajul principal sunt convinși că i se vor respecta drepturile, devine clar că se va întâmpla fix opusul. Agenții colaborează și sunt politicoși doar dacă victima lor este întru totul de acord cu ei. În caz contrar, lucrurile degenerază foarte repede în violență verbală, apoi fizică. Naivitatea personajului principal, care până în ultima clipă crede că celor doi le pasă de drepturile lui, duce la o situație în care acesta le acceptă abuzurile sperând că așa va fi lăsat în pace. Inevitabil, situația se degradează, iar personajul principal sfârșește lovit, călcat și umilit sexual, deși este complet nevinovat. Acuzațiile care i se aduc sunt ridicole și lipsite de sens, iar grobianismul și sadismul agenților este punctat clar de-a lungul piesei. El-Guindi ne arată că rasismul și intoleranța transformă oamenii în monștri și în abuzatori, și că instituțiile statului nu sunt atât de curate pe cât pretind. De asemenea, rasismul este de multe ori nejustificat și are consecințe nefaste pentru societate.

Ultima piesă analizată în acest capitol este și cea mai controversată. Unele audiențe americane au devenit violente și nu au lăsat-o să se desfășoare până la capăt. Nu a fost o producție de succes, și și-a format rapid o reputație negativă în teatrele americane. Din acest motiv, a suscitat interesul autorului tezei. Este vorba de *Three Nights in Prague*, de Allan Havis. Acțiunea se petrece în Praga, detaliind presupusele întâlniri ale liderului teroriștilor cu un important oficial irakian. Deși s-a discutat în presa de atunci despre posibilitatea ca acea întâlnire să se fi întâmplat cu adevărat, nu s-au găsit dovezi concludente. Ce frapează la această piesă de teatru este faptul că personajul principal este liderul teroriștilor care au orchestrat atacurile de pe 11 septembrie. De asemenea, este descris ca opusul total al barbarilor primitivi, bărboși, înarmați cu AK-47, determinați să moară pentru Allah, ca în percepțiile ridicole și rasiste propagate de mass-media. Havis îl descrie ca pe un om inteligent, absolvent de studii universitare, disciplinat și foarte determinat în a-și atinge scopurile. Se pare că intenția autorului a fost să intre în mintea teroristului și să încerce să o pună în scenă, să arate audienței că în spatele aceluia fanaticism se află niște simpli oameni. O asemenea reprezentare, în mod evident, a deranjat o parte semnificativă a publicului american. În plus, acest personaj este și foarte umanizat. În structura eliptică a piesei sunt detaliate și întâlnirile lui cu un tânăr de moravuri ușoare, dar de o inteligență emoțională deosebită, care îi deschide sufletul cu ușurință și arată audienței omul din spatele fanaticului: un băiețel mic, complexat, abuzat de tată, mereu lăsat în urmă și considerat slab de frații săi. Șocat de felul în care tânărul prostituat ceh l-a citit ca pe o carte, acesta se îndrăgostește atât de tare de el încât încearcă să îl răpească. Nu reușește să îl convingă, însă, și sfârșește prin a-l ucide pe tânăr și a părăsi Praga pentru a-și duce la îndeplinire planul și a-și șterge urmele. În mod

evident, o asemenea descriere a fanaticului este controversată și riscantă, mai ales când vine vorba de a o pune în scenă în fața unei audiențe de cetățeni americani. Piesa este foarte avangardistă și îndrăzneță pentru vremea ei din cauza modului în care decide să exploreze mintea fanaticului. În general, teatrul american legat de 9/11 preferă să abordeze teme mai sigure, cum ar fi critica politicianilor sau elogierea victimelor. Dar, după cum o arată cercetarea autorului, există și unele piese experimentale cu mare valoare artistică, dar al căror tematică mai tabu nu a putut fi acceptată de audiențele din perioada aceea.

În ceea ce privește poezia, considerăm că este cea mai variată și complexă manifestare a literaturii 9/11, cu foarte multe posibilități pentru cercetări ulterioare. Am luat în considerare toate cele trei mari antologii menționate mai devreme, alegând să extragem din ele cele mai reprezentative texte. Fiecare dintre colecțiile menționate conține poezii ce pot fi considerate antologice, demne de un canon literar construit în jurul literaturii 9/11. Prima antologie este centrată în jurul orașului New York, prezentând teme mai domestice, legate de regenerare, comunitate și solidaritate în fața dezastrului. Faptul că este compusă din poeți new yorkezi îi asigură autenticitatea și forța imaginilor vizuale, între care cea mai des invocată este absența turnurilor de pe orizontul cartierului Manhattan. Alți poeți preferă să coboare în stradă și să observe cât de diferit este peisajul, ce butikuri au dispărut, ce tonete au fost dărâmate. Există și câteva texte extraordinar de inovative, cum ar fi *House of Xerxes*, de Paul Viola. Uriașul poem prezintă, în detalii cât mai extravagante, mașinăria de război a regelui Xerxe, adunată din toate colțurile vechiului imperiu persan. Sunt prezentați ca la o defilare de modă, cu toată panoplia de blănuri, arme, animale exotice și tatuaje, iar puterea lor de a ucide este prezentată pe un ton jovial, prietenos. Sunt niște ucigași, dar sunt foarte antrenați, au echipament de calitate și arată foarte bine. În mod evident, este o satiră subtilă la adresa armatei americane și a știrilor care le elogiază abilitatea de a ucide cât mai eficient, de parcă asta ar fi un motiv de laudă într-o societate care se pretinde civilizată. Faptul că armata care a decimat Grecia și a ars Atena în antichitate este prezentată în stilul unei prezentări de modă e o ironie adusă mass-mediei, care prezintă cu la fel de mult entuziasm ultimele drone și rachete care vor dărâma Siria. De asemenea, în această antologie sunt prezente și poeme comice, și didactice, ce sunt analizate în detaliu în teza propriu-zisă.

În ceea ce privește contribuțiile coastei de vest a Statelor Unite, poezii din San Francisco și Los Angeles, ale căror atitudini sunt vehement revoluționare și anti-sistem, oferă cel mai bun răspuns. Dintre toți poezii, ei sunt de departe cei mai opuși războiului și exploatării națiunilor de lumea a treia de către mașinăria capitalistă. Deși li poate reproșa o cochetare prea evidentă cu marxismul, nu putem nega faptul că sunt scriitori talentați și că antologia lor este una dintre cele mai importante colecții de texte din literatura 9/11. Aici găsim nume grele din canonul literar american: Allen Cohen, Lawrence Ferlinghetti, Jack Hirschler. În această antologie primează extraordinar de mult imaginile viscerale, apocaliptice, precum și cele mai

acide critici aduse ipocriziei statului american. Cititorii întâlnesc adesea poeme ce înșiră elocvent lungul șir de masacre, abuzuri și războaie purtate de SUA în toată lumea, arătând indirect că 9/11 este minuscul în comparație cu atrocitățile petrecute pe glob. Unele chiar sugerează, într-un mod deloc subtil, că 9/11 este pur și simplu reversul medaliei, răspunsul celor exploatați la atrocitățile americane. Se remarcă și unele texte de avangardă, cu spații lipsă puse intenționat, ce dau aspectul unui bloc de text asemănător unui zgârie-nori distrus, cu geamuri sparte și bucăți de oțel desprinse. Alte poeme reduc numărul de cuvinte progresiv, vers cu vers, ajungând să se incheie doar cu o exclamație dureroasă. O mențiune deosebită merită Jack Hirschman, cu poemul *The Twin Towers Arcane*, un elogiu dureros și nihilist adresat omenirii de către un eu liric care a văzut și a îndurat prea multe.

Ultima antologie analizată este printre primele colecții de texte adunate ca răspuns la 9/11. Intitulată simplu *September 11, 2001: American Writers Respond*, este cea mai masivă și variată antologie. Spre deosebire de primele două, nu are un element central, unificator, și reunește păreri, frânturi de jurnal, texte autobiografice, și creații literare de pe tot cuprinsul continentului american. Editorul principal, William Heynes, se identifică profund cu vechiul spirit transcendentalist. Prefața antologiei este interesantă, și poate fi folosită ca un punct de plecare pentru o întrebare dificilă: ce loc au principiile transcendentaliste într-o societate atât de modernizată și grăbită? Din start, se observă că această antologie este diferită ca scop și manieră de toate celelalte. Nu caută în mod deosebit să se concentreze pe dezastru sau pe victime în sine, nici nu susține vreo ideologie, deși critică acerb implicarea Americii într-un răspuns militar direct la atacuri. Este de menționat că în această colecție există un text remarcabil, *America United*, scris de un poet octogenar de culoare, Ishmael Reed. Întinzându-se pe sute de versuri, este o lungă muștrare adresată întregului sistem american. Deși George Bush este o figură centrală în poem, tot sistemul este criticat, luat ca o singură entitate, autorul referindu-se la cei ce îl manipulează prin pronumele *they*. Pentru Reed, nu patriotismul și naționalismul sunt motivul pentru care guvernul va instiga la război, ci lăcomia pentru petrol și bani. Este criticată și ipocrizia comercianților care s-au folosit de fervoarea patriotică instigată de 9/11 ca să își vândă produsele mai eficient, precum și ignoranța generală a americanului de rând în ceea ce privește Orientul Mijlociu. Spre deosebire de mulți alți poeți mai tineri care au preferat să critice doar conducătorii națiunii, Reed atrage atenția cititorilor că acele atitudini lacome și ipocrite din vârf sunt prezente și la oamenii de rând. Înțelepciunea și vârsta bătrânului poet de culoare radiază din fiecare vers, mai ales când le atrage atenția cititorilor că schimbarea în bine începe de la baza piramidei, nu din vârful ei. Un alt poem unic prin tematica sa este *Making Love After September 11, 2001*, de Alike Barnstone, în care actul sexual al autoarei este întrerupt de o cohortă de fantome, toate victime ale atentatelor. Imposibilitatea de a reveni la o viață normală după un eveniment ca 9/11 este o temă comună, dar spectrele lui Barnstone nu sunt răzbunătoare, ci își doresc profund să

trăiască din nou. Este o compoziție scurtă și intensă despre dificultățile supraviețuitorilor de a trece peste tragedie.

În concluzie, putem considera literatura scrisă în jurul 9/11 ca o nișă plină de elemente inovative și experimentale ce merită mult mai mult decât o analiză sumară. Personal, consider că cercetarea abia a început, și doresc să îmi extind căutarea și mai mult pe teatru și pe antologia editată de Heynes. De asemenea, doresc să fac și o analiză a felului în care mass-media a manipulat oamenii, voit sau nu, în săptămânile de după atentate, și cât de radical opusă a fost opinia ei de cea a scriitorilor. Este foarte interesant de descoperit cum cele mai mari tragedii și traume sunt, paradoxal, facilitatori pentru atâtea creații literare deosebite, iar cazul Americii 9/11 este în mod sigur unic în istorie și va rămâne pentru posteritate ca evenimentul definitoriu de la începutul mileniului trei. Sunt de părere că din literatură omenirea poate învăța multe, și din păcate a cam neglijat să o facă. Din literatura scrisă în jurul traumei și suferinței se pot învăța și mai multe, și nu ar trebui în nici un caz uitată sau ignorată. De aici vine și titlul tezei. Că a fost o tragedie este incontestabil, important este să sperăm că vom învăța ceva din ea și din ce s-a scris despre ea.

Bibliografie

1. Surse principale:

Romane:

Adams, Lorraine. *Harbor*, Knopf Doubleday Publishing Group, Kindle Version

DeLillo, Don. *The Falling Man*. Scribner, 2007

Foer, Jonathan Safran. *Extremely Loud and Incredibly Close*, Houghton Mifflin Company, 2005, Kindle Version

Walter, Jess. *The Zero*. Harper Perrenial, August 7, 2007

Piese de teatru:

El-Guindi, Yussef. *The Selected Works of Yussef El-Guindi*. Methuen Drama; 1st edition, 2019

Hare, David. *Stuff Happens*. Faber and Faber inc., 2006

Havis, Allan. *American Political Plays After 9/11*. Southern Illinois University Press, 2010

Nelson, Anne. *The Guys*. Random House Trade Paperbacks; 1st edition, August 13, 2002

Antologii de poezii și texte selectate:

Cohen, Allen and Clive Matson. *An Eye for an Eye Makes the Whole World Blind: Poets on 9/11*. Oakland, California: Regent Press, 2002

Di Prima, Diane. "Notes Toward a Poem of Revolution". Cohen and Matson

Ferlinghetti, Lawrence. "History of the Airplane". Cohen and Matson

Hirschman, Jack. "The Twin Towers Arcane". Cohen and Matson

Kowitz, Steve. "The Equation". Cohen and Matson

Kuhar, Mark. "10:45 A.M. SEPT. 11/WTC". Cohen and Matson

Vinograd, Julia. "World Trade Center". Cohen and Matson

Heyen, William. "September 11, 2001: American Writers Respond". Etruscan Press, 2002

Bardstone, Aniki. "Making Love After September 11, 2001". Heyen

Clifton, Lucille. "September Suite". Heyen

Hong, Kingston Maxine. "Memorial Service", Heyen

Reed, Ishmael. "America United". Heyen

Johnson, Dennis Loy and Valerie Merians. *Poetry after 9/11: An Anthology Of New York Poets*. New York: Melville House, 2002, Kindle Edition

Beeson, Miranda. "Flight". Johnson and Merians

Brown, Andrea Carter. "The Old Neighborhood". Johnson and Merians

Hudspith, Vicki. "Nodding Cranes". Johnson and Merians

Inez, Colette. "September Morning". Johnson and Merians

Moustaki, Nikki. "How to Write a Poem After September 11th". Johnson and Merians

Violi, Paul. "House of Xerxes". Johnson and Merians

2. Surse secundare:

Amis, Martin. 2001. "Fear and Loathing." *The Guardian*, September 18

(<http://books.guardian.uk/departments/politicsphilosophyandsociety/story/0,,553923,00.html>).

Bakogianny, Anastasia and Valerie Hope. *War as Spectacle: Ancient and Modern Perspectives on the Display of Armed Conflict*. Bloomsbury Publishing, 2015

Balée, Susan. "English Knights, American Stages: David Hare and Tom Stoppard on Broadway, 2006-07." *Michigan Quarterly Review*, Vol. 46, No.4, Fall 2007

Banita, Georgiana. *Plotting Justice: Narrative Ethics and Literary Culture after 9/11*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2012

Borradori, Giovanna. *Philosophy in a Time of Terror: Dialogues with Jurgen Habermas and Jacques Derrida*. Chicago: University of Chicago Press, 2003

Bridges, Emma, "The Greatest Runway Show in History", *War as Spectacle: Ancient and Modern Perspectives on the Display of Armed Conflict*, edited by Anastasia Bakogianni and Valerie M. Hope, 2016

Caruth, Cathy. "Lost in Transmission: Studies of Trauma across Generations", *International Journal of Psychoanalysis*, Vol 95., No. 2, April 1, 2014

- Caruth, Cathy. "Recapturing the Past: Introduction", *Trauma: Explorations in Memory*, 1995
- Chakraborty, Joydeep. "'Don't Write About September 11th': Meta-poetic Elements in Post-9/11 American Poetry", 2018, <https://hcommons.org/deposits/item/hc:20107/>. Accessed 28 Jan. 2020
- Cleary, Scott, "A Bird in the Hand: Aesthetics and Capital in the Anthology Poetry After 9/11", *Terror in Global Narrative*, edited by Fragopoulos and Naydan, 2016
- Codde, Philippe. "Philomela Revisited: Traumatic Iconicity in Jonathan Safran Foer's Extremely Loud & Incredibly Close." *Studies in American Fiction*, vol. 35, no.2, 2007
- Colleran, Jeanne. *Theatre and War. Theatrical Responses Since 1991*. Palgrave MacMillan, 2012
- Conniff, Brian. "DeLillo's Ignatian Moment: Religious Longing and Theological Encounter in Falling Man.", *Christianity and Literature*, vol. 63, no. 1, Autumn 2013
- Davidson, Michael. "Introduction: American Poetry, 2000-2009." *Contemporary Literature*, vol. 52, no. 4, 2011, pp. 597–629. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/41472488. Accessed Jul. 2020.
- Däwes, Birgit. "Close Neighbors to the Unimaginable: Literary Projections of Terrorists' Perspectives. (Martin Amis, John Updike, Don DeLillo)." *Amerikastudien / American Studies*, vol. 55, no. 3, 2010, pp. 495–517. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/41158513.
- De Boever, Arne. *Finance Fictions: Realism and Psychosis in a Time of Economic Crisis*. New York: Fordham University Press, 2018
- Demastes, William. *Realism and the American Dramatic Tradition*. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1996
- Derrida, Jacques, "9/11 and Global Terrorism", Interview by Giovanna Borradori, 2003
- Duvall, John N.. "Homeland Security and the State of (American) exception(ALISM): Jess Walter's the Zero and the Ethical Possibilities of Postmodern Irony." *Studies in the Novel*, vol. 45, no. 2, 2013
- Duvall, John N. and Robert P. Marzec. "NARRATING 9/11." *Modern Fiction Studies*, vol. 57, no. 3, 2011, pp. 381–400. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/26287207.

El-Guindi, Yussef. ““Re: *Back of the Throat / Inquiries*” Message to Enas Jaafar Jawad. Via Email, March 25, 2018

Etzioni, Amitai. *How Patriotic Is the Patriot Act? Freedom versus Security in the Age of Terrorism*. New York: Routledge, 2005

Fadda-Conrey, Carol. *Contemporary Arab-American Literature: Transnational Reconfigurations of Citizenship and Belonging*. New York: NYU Press, 2014

Foner, Nancy. *New Immigrants in New York*. New York: Columbia University Press, 1987

Fragopoulos, George and Liliana Naydan. *Terror in Global Narrative: Representations of 9/11 in the Age of Late-Late Capitalism*. Palgrave Macmillan, 2016

Genzlinger, Neil. *Homeland Spies Poking Around a Cluttered Apartment*. Theater Review, 14 February 2006, <https://www.nytimes.com/2006/02/14/theater/reviews/homeland-spies-poking-around-a-cluttered-apartment.html>. Accessed 10 August 2020.

Gray, Richard. *After the Fall: American Literature since 9/11*. Malden: Wiley-Blackwell, 2011

Greenberg, Judith. *Trauma at Home: After 9/11*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2002

Hart, Edward. "Evening Edition: Trauma, Journalism and the Post-9/11 Novel", May 2013

Goldstein, Laurence. "The Response of American Poets to 9/11: A Provisional Report.", *Michigan Quarterly Review*, Vol. 48, no. 1, Winter 2009

Gray, Richard. *After the Fall: American Literature since 9/11*, Malden: Wiley-Blackwell, 2011

Greenberg, Judith, *Trauma at Home: After 9/11*, University of Nebraska Press, Lincoln, NE, 2002

Haviland, Beverly. "After the Fact: Mourning, Melancholy, and 'Nachträglichkeit' in Novels of 9/11."

Amerikastudien / American Studies, vol. 55, no. 3, 2010, pp. 429–449. *JSTOR*,

www.jstor.org/stable/41158510. Accessed 20 May 2020.

He, Qingji. "Ethics of Counter Narrative in DeLillo's *Falling Man*.", *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, vol. 17 no. 5, December 2015

- Ingersoll, Earl G. "One Boy's Passage, and His Nation's: Jonathan Safran Foer's 'Extremely Loud and Incredibly Close.'" *CEA Critic*, vol. 71, no. 3, 2009, pp. 54–69. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/44378396. Accessed 20 May 2020.
- "Jack Hirschman". *Poetryfoundation*, 2020, <https://www.poetryfoundation.org/poets/jack-hirschman>
- Jawad, Jaafar Enas. *The Dramatic Representation of Islamophobia in Yussef El Guindi's Back of the Throat*, Baghdad, April 2018
- Jeffrey C. Jeffrey et al., *Cultural Trauma and Collective Identity*, University of California Press, Berkeley, CA, 2004
- Kearns, Daniel (former paratrooper with the 82nd Airborne Division), "How much stronger is the US military compared with the next strongest power?", *Military1*, Quora, January 30, 2014, <https://www.military1.com/army/article/402211-how-much-stronger-is-the-us-military-compared-with-the-next-strongest-power/>
- Keniston, Ann. "'Not Needed, Except as Meaning': Belatedness in Post-9/11 American Poetry." *Contemporary Literature*, vol. 52, no. 4, 2011, pp. 658–683. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/41472490. Accessed 26 Jan. 2020.
- King, Robert L. "New Plays, Timeless Themes." *The North American Review*, vol. 290, no. 6, 2005, pp. 42–47. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/25127489.
- Latimer, John, *1812: War with America*, Belknap Press, Cambridge MA, 2007
- Manqoush, Riyad et al.. "Depictions of Arabs in Recent American Fiction: A Critical Analysis of Lorraine Adams' Harbor". *Gender, Multiculturalism and Revisioning*, University of Putra Malaysia Press, 2011
- Metres, Philip. "Beyond Grief and Grievance: the poetry of 9/11 and its aftermath". *Poetryfoundation*, <https://www.poetryfoundation.org/articles/69737/beyond-grief-and-grievance>, accessed November 2020
- Miller, J. Hillis. "The Ethics of Reading." *Style*, vol. 21, no. 2, 1987, pp. 181–191. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/42946145.
- Moffett, Joe. "9/11 Poetry Anthologies and the Protest of American Exceptionalism", *Journal of Kentucky Studies*, 2016

- Mohammed, S.M. Ahmed. Exacerbation of Panic Onstage: Ethnic Problems and Human Rights Violations in Yussef El Guindi's *Back of the Throat* (2006), *Studies in Literature and Language*, vol. 3, no. 3, 2011, pp. 165-173
- Monahan, Brian A.. *The Shock of the News: Media Coverage and the Making of 9/11*. New York: New York University Press, 2010
- Moore, James. *Bush's War for Reelection: Iraq, the White House, and the People*. Hoboken: Wiley, 2004
- Mullins, Matthew. "Boroughs and Neighbors: Traumatic Solidarity in Jonathan Safran Foer's *Extremely Loud & Incredibly Close*." *Papers on Language & Literature*, vol. 45, no. 3, 2009
- Neria, Y., DiGrande, L., & Adams, B. G. (2011). "Posttraumatic stress disorder following the September 11, 2001, terrorist attacks: A review of the literature among highly exposed populations." *American Psychologist*, 66(6), 429–446
- "Notable Cases Involving Police Brutality Complaints". *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/interactive/2014/08/04/nyregion/notable-brutality-cases-in-new-york.html>, accessed November 2020
- Nussbaum, Martha, "From Love's Knowledge: Essays on Philosophy and Literature", *Modern Literary Theory: A Reader*, edited by Philip Rice and Patricia Waugh, New York, Oxford University Press, pp. 415-421
- Olivier, Bert. "Trauma and Literature: Derrida, 9/11 and Hart's the Reconstructionist." *Journal of Literary Studies*, vol. 24, no. 1, March 2008
- Quay, Sara and Amy Damico. *September 11 in Popular Culture: A Guide*. Santa Barbara: Greenwood, 2010
- Rounds, Anne Lovering. "Anthology and Absence: The Post-9/11 Anthologizing Impulse." *City University of New York: Text Matters*, vol. 5, no. 5, 2015
- Rowland, Anthony. *Poetry as Testimony: Witnessing and Memory in Twentieth-century Poems*. Routledge, 2014
- Redfield, Marc, *The Rhetoric of Terror: Reflections on 9/11 and the War on Terror*, Fordham University Press, New York, 2009
- Reinelt, Janelle. "Review." *Theatre Journal*, vol. 57, no. 2, 2005, pp. 303–306. *JSTOR*,
www.jstor.org/stable/25069639.
- Rodi-Risberg, Marinella, The Future of Trauma Theory: Contemporary Literary and Cultural Criticism, *Studies in the Humanities*, Vol. 41, No. 1-2, March 2015
- Rounds, Anne Lovering, Anthology and Absence: The Post-9/11 Anthologizing Impulse, *Text Matters*, Vol. 5, No. 5, November 1, 2015

Roussel, Violaine, and Lechaux Bleuwend. *Voicing Dissent: American Artists and the War on Iraq*. New York: Routledge, 2010

Runciman, David. *The Politics of Good Intentions: History, Fear, and Hypocrisy in the New World Order*. Princeton: Princeton University Press, 2006

Saal, Ilka. "REGARDING THE PAIN OF SELF AND OTHER: TRAUMA TRANSFER AND NARRATIVE FRAMING IN JONATHAN SAFRAN FOER'S 'EXTREMELY LOUD & INCREDIBLY CLOSE.'" *Modern Fiction Studies*, vol. 57, no. 3, 2011, pp. 453–476. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/26287210. Accessed 20 May 2020.

Saddik, Annette J.. *Contemporary American Drama*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007

Sáfrány, Beáta. "9/11 Conspiracy Theories." *Hungarian Journal of English and American Studies (HJEAS)*, vol. 19, no. 1, 2013, pp. 11–30. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/43487848. Accessed 12 Oct. 2020.

Simpson, David. "After 9/11: The Fate of Strangers." *Amerikastudien / American Studies*, vol. 57, no. 2, 2012, pp. 193–206. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/23509444.

Smith, Larry. *Lawrence Ferlinghetti: Poet-At-Large*. Southern Illinois University Press, 1983

Stubblefield, Thomas, *9/11 and the Visual Culture of Disaster*, Indiana University Press, Bloomington, IN, 2015

Veggian, Henry. *Understanding Don DeLillo*. Columbia: University of South Carolina Press, 2015

"Why Did Japan Attack Pearl Harbor?" , *History On The Net* www.historyonthenet.com, November 2000

Wilmer, S.E.. *Theatre, Society, and the Nation: Staging American Identities*. Cambridge, England: Cambridge University Press, 2002

Yassin El-Ayouty, Gerald J. Galgan et al., *Perspectives on 9/11* , Praeger, Westport, CT, 2004

Zindziuviene, Ingrida, Elements of Trauma Fiction in the 9/11 Novel, *British and American Studies*, Vol. 19, Jan 1, 2013

Žižek, Slavoj, *Welcome to the Desert of the Real*, Verso, London, 2002